

УДК 351:630 (477)

*Н. В. Вострікова,
асистент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне*

СУЧАСНЕ ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

N. Vostrikova,
Assistant of Public Administration and Local Government Department, Documentation and Information Activities,
National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne

THE CURRENT ORGANIZATIONAL SUPPORT OF PUBLIC WATER RESOURCES MANAGEMENT
IN UKRAINE AT THE NATIONAL LEVEL

У статті наведено організаційне забезпечення державного управління водними ресурсами в Україні в сучасних умовах. При аналізі організаційних структур державного управління водними ресурсами враховували різне функціональне ставлення управлінських органів до води в їхній діяльності: як до природного ресурсу, як до товару (матеріальної цінності) та як до другорядного фактору. За результатами проведеного аналізу встановлено, що деякі центральні органи виконавчої влади можна відносити до двох основних груп, разом у водній сфері беруть участь 26 центральних органів виконавчої влади.

The organizational support of public water resources management in Ukraine in modern conditions is presented in this article. In the analysis of organizational structures of public water resources management was taken into account the difference in functional relation to the management of water in their activities — as a natural resource, as a commodity (material value) and as a secondary factor. The results of the analysis showed that some central government can be attributed to two main groups; together in the water field are involved 26 central authorities.

Ключові слова: державне управління, водні ресурси, організаційна схема, організаційне забезпечення, функції управління, повноваження.

Key words: public administration, water resources, organizational charts, organizational software management functions, powers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ефективність функціонування механізму державного управління будь-якими соціально-виробничими процесами значною мірою залежить від його організаційного забезпечення. Із запровадженням в Україні принципів інтегрованого управління та управління за річковими басейнами, які є головними у Водній Рамковій Директиві ЄС, і які взято за основу в державних законодавчо-нормативних актах в Україні щодо розвитку водного господарства, зокрема у Водному кодексі України, законах і урядових постановках, актуальним стає

аналіз та пошук шляхів удосконалення організаційних механізмів державного управління водними ресурсами за європейськими вимогами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема ефективного державного управління природокористуванням і водокористуванням, управління водними ресурсами та аспекти їх організаційного забезпечення досліджувались у багатьох працях М.А. Хвесика [13], В.А. Голяна [2], В.А. Сташука [11], С.І. Дорогунцо-

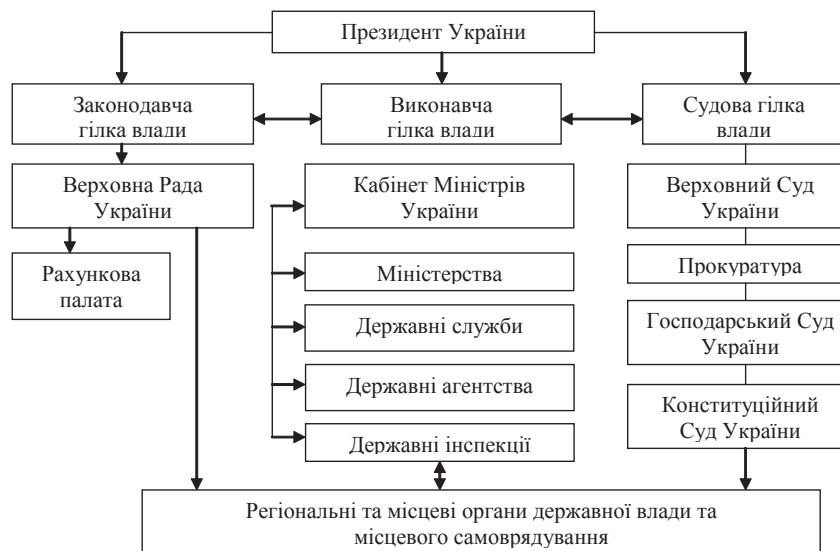


Рис. 1. Загальна система органів державної влади в Україні, що здійснюють управління водними ресурсами

ва [3], І.О. Драгана [4], В.І. Павлова [10], Б.М. Данилишина [3], А.В. Яцка [14], М.Ю. Тарасової [12], В.А. Духовного [5], В.І. Данилова-Данильяна, Т.Д. Клауссена [7], Р.Г. Мумладзе [9], Н.Н. Мирзаева [8], Н.Т. Кавешнікова [6]. Більшість праць не враховують у повній мірі особливості водних ресурсів України та різне ставлення до води у практичній діяльності. У працях з державного управління практично відсутні комплексні дослідження з аналізу організаційних структур державного управління водними ресурсами на національному, регіональному і місцевому рівнях.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою наукової статті є виявлення особливостей сучасного організаційного забезпечення державного управління водними ресурсами в Україні на національному рівні на підставі аналізу діючих організаційних структур, їх функцій і повноважень, ставлення до води.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За Водним кодексом України державне управління у країні в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за басейновим принципом на основі державних, цільових, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів [1, ст. 13].

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів на практиці здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів АР Крим, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, районні, обласні ради, органи виконавчої влади та інші державні органи відповідно до законодавства України. Держава, як суб'єкт управління, здійснює керівні дії в першу чергу через різні гілки органів влади — законодавчу, виконавчу і судову, які включають: президента, парламент, уряд, місцеві адміністрації, центральні органи виконавчої влади, регіональні та місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування (рис. 1).

Законодавчі органи державної влади (Верховна Рада України, її комітети, рахункова палата) формують

правове поле (поле водних відносин) з питань використання, збереження та охорони водних ресурсів. Виконавчі органи влади — реалізують на практиці управлінські функції держави. Судові органи (органи прокурорського нагляду, судочинства) здійснюють контроль за додержанням законодавства та вирішують суперечки в області використання і охорони вод.

Нагляд за додержанням законодавства здійснюють органи прокуратури. Він спрямований на збереження водних ресурсів держави та їх раціональне використання суб'єктами господарювання, на виявлення і притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності та відшкодування спричиненої довіллю шкоди та збитків. Суть контрольної діяльності органів судочинства полягає у розгляді судами різної юрисдикції кримінальних і цивільних справ, а також справ про адміністративні правопорушення.

Станом на січень 2015 року центральними органами виконавчої влади у сфері формування та реалізації державної водної політики є Міністерство екології та природних ресурсів України та його структурні підрозділи: Державна служба геології та надр України, Державне агентство водних ресурсів України, Державна екологічна інспекція України, Державне агентство екологічних інвестицій України, Державне агентство з управління зоною відчуження України.

Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди) відноситься до головних органів у системі центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) і було створено Указом Президента України від 28 грудня 2010 року № 1245/2010 шляхом реорганізації Міністерства охорони навколишнього природного середовища України [10].

Цим же Указом Державний комітет України по водному господарству було реорганізовано в Державне агентство водних ресурсів України, створено також Державну екологічну інспекцію України і Державну службу геології та надр України, а Державне агентство екологічних інвестицій України реорганізовано в Національне агентство екологічних інвестицій України. Затверджено також і схему їх взаємодії через Міністра екології та природних ресурсів України.

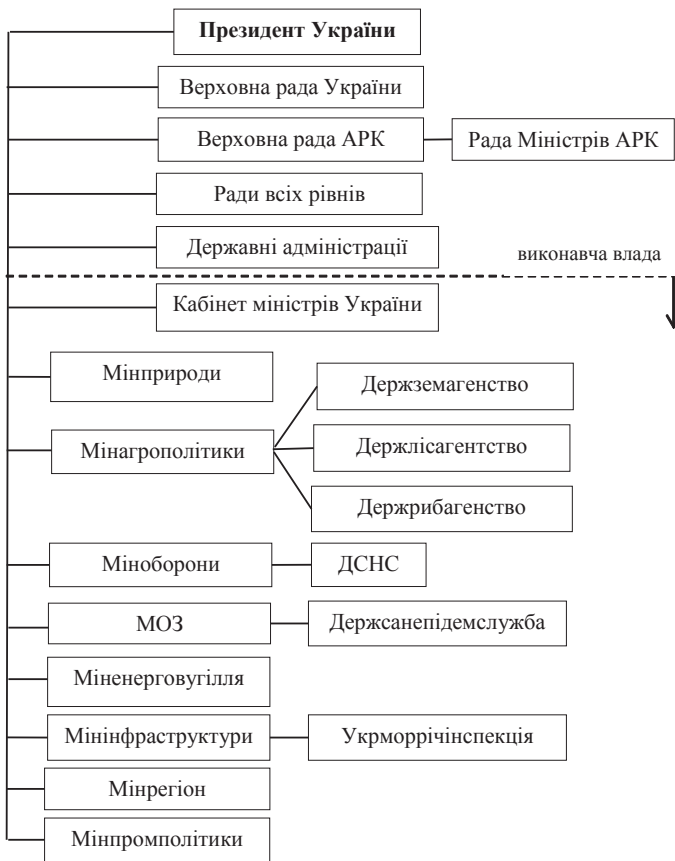


Рис. 2. Система органів державної влади в Україні, що безпосередньо беруть участь в процесах управління водними ресурсами

При аналізі переліку органів державної влади, установ, організацій, відомств, які залучені до процесу управління водними ресурсами, потрібно дотримуватись того, що Водний кодекс надає визначення водам як "усі води (поверхневі, підземні, морські), що входять до складу природних ланок кругообігу води" [1]. У правовій літературі підкреслюється, що до водного фонду входять саме "всі води", а не "вся вода". Відмічається, що з точки зору права власності весь запас води, який знаходиться на певній території, можна розділити на три групи:

1) вода, яка за своїм станом не може бути об'єктом правовідносин власності (вода в атмосфері, волога в ґрунті, вода в живих організмах тощо);

2) запаси води, що є ресурсом для її використання, — поверхневі і підземні води, зосереджені у відповідних водних об'єктах;

3) вода, що вилучена із природного кругообігу і знаходиться в обігу як товарна матеріальна цінність [3].

Фахівці з права вважають, що до водного фонду потрібно включати тільки води, що складають другу групу. Отже, у розумінні Водного кодексу, не являються водами вода як хімічна речовина, вода, що розлита у пляшки, вода в акваріумі, басейні, трубопроводі, каналізації і т.п.

Враховуючи такі правові підходи, вважаємо за доцільне в організаційному забезпеченні управління водними ресурсами виділити три групи державних органів влади. Перша група — такі, що мають відношення до

води як до природного ресурсу, управління ним, тобто безпосередньо відображені у Водному кодексі, друга група — такі, що мають відношення до води як до товару, матеріальної цінності, третя група — такі, що дотичні у своїй діяльності до водного ресурсу або до води і відображені у Водному кодексі побічно, або не відображені зовсім. При цьому друга група державних органів влади не менш важлива чим перша, адже в технологічному обороті підприємств, в трубах і апаратах, лотках, відстійниках вода як матеріальна цінність (товар) може знаходитись у значних обсягах.

На підставі аналізу можливого використання вод і води у різних сферах життєдіяльності суспільства, аналізу наявних в Україні центральних органів влади, інших відомств, нами складено загальні схеми систем державних органів влади, що безпосередньо беруть участь в управлінні водними ресурсами, що регулюють використання води, як матеріальної цінності (товару) та що побічно дотичні у своїй діяльності до водних ресурсів і води.

До основних органів державної влади, що безпосередньо беруть участь в управлінні водними ресурсами (ВРУ, ВР АРК, РМ АРК, Ради різних рівнів, Державні адміністрації різних рівнів, КМУ, Мінприроди та ЦОВВ у його структурі) потрібно додати інші (рис. 2).

Зокрема, це — Міністерство аграрної політики та продовольства (Мінагрополітики), яке через ЦОВВ Державне агентство рибного господарства (Держрибагентство) реалізує державну політику з використання та відтворення водних живих організмів, наприклад розробляє і затверджує нормативи екобезпеки для водних об'єктів, вода в яких використовується для водного господарства, регулює рибальство на водних об'єктах.

Мінагропромполітики через Державне агентство земельних ресурсів (Держземагентство) та Державне агентство лісових ресурсів (Держлісагентство) у межах своєї компетенції здійснює також управління земельними і лісовими ресурсами у водоохоронних зонах, прибережних захисних смугах, смугах відведення на різноманітних водних об'єктах, що безпосередньо впливає на їх стан і стан водних ресурсів.

Міністерство енергетики та вугільної промисловості (Міненерговугілля) управляє видобутком гідроелектроенергії, утворення шахтних вод, встановленням правил експлуатації водосховищ комплексного призначення, водосховищ-охолоджувачів для атомних і теплових електростанцій.

Міністерство інфраструктури (Мінінфраструктури) має повноваження щодо управління водними видами транспорту, погоджує правила плавання суднами, управляє водними шляхами через ЦОВВ — Державну інспекцію України з безпеки на морському та річковому транспорті (Укрморрічінспекція).

Міністерство оборони України управляє воєнними діями на водних об'єктах під час воєнного стану, а у мирний час через ЦОВВ — Державну службу з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) бере участь у ліквідації наслідків стихійних лих, шкідливої дії вод, гасінням пожеж водою з водних об'єктів і джерел. Важ-

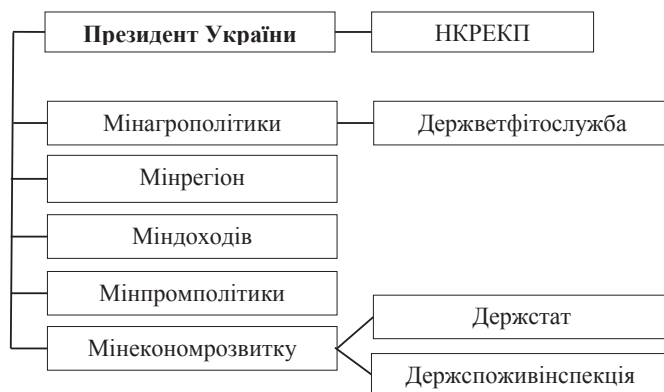


Рис. 3. Система додаткових органів державної влади в Україні, що регулюють використання води як матеріальної цінності (товару)

ливою функцією ДСНС щодо водних ресурсів, яка засвідчена у Водному кодексі в ст. 26, 28, 108, є ведення державного обліку поверхневих вод, водного кадастру, спостережень (моніторингу) за розвитком стихійних явищ і забезпечувати місцеві ради та органи виконавчої влади необхідною гідрологічною та гідрохімічною інформацією. Для виконання цих завдань в структурі ДСНС передбачена державна установа — Український гідрометеорологічний центр (УкрГМЦ).

Міністерство охорони здоров'я (МОЗ України) через Державну санітарно-епідеміологічну службу (Держсанепідемслужбу) як ЦОВВ, що реалізує державну політику, виконує цілий ряд важливих контрольнопровідних функцій, спрямованих на поліпшення санітарного та епідемічного благополуччя населення, що пов'язано з водами. Це, зокрема, погодження рішень про скидання стічних вод; погодження нормативів екологічної безпеки водокористування, якості води; дозволів на скидання шкідливих речовин у водні об'єкти; надання висновків по спец водокористуванню; припинення водопостачання у разі невідповідності якості вод стандартам; формуванні переліку лікувальних водних об'єктів; погодження дозволів на зрошення стічними водами; погодження проектів полігонів для захоронення відходів у підземних горизонтах, проектів повернення супутно-пластових вод нафтогазових родовищ; погодження порядку експлуатації системи чи каскаду водохвищ та інше.

Завдання цього ЦОВВ настільки численні, що потребують, на нашу думку, узагальнення в одній із окремих статей Водного кодексу, наприклад ст. 173 як "Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів".

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (Мінрегіон) формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері житлово-комунального господарства, здійснює управління із забезпечення населення не тільки централізованим питним водопостачанням та водовідведенням, а також процесами підтоплення міст і селищ міського типу [2]. До того ж через ЦОВВ Агентство Держенергоефективності — реалізується державна політика

у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів і енергозбереження при використанні водних ресурсів. У цьому полягає залучення даного ЦОВВ до управління водами саме як до природного ресурсу.

Міністерство промислової політики (Мінпромполітики) як ЦОВВ, що формує та реалізує державну промислову політику, здійснює управління водами в частині промислового водокористування (нормування забору води, скиду стічних вод), яке проявляється у завданнях технічного і технологічного регулювання водокористування (які, на жаль, прямо не відображені у Положенні).

Додаткові органи державної влади в Україні регулюють використання води як матеріальної цінності (товару). Це такі органи, які фактично займаються вилученню із природного обороту водою, водою в інженерних мережах (трубопроводах, лотках, каналах), інженерних і не інженерних ємностях (промислових апаратах, пляшках, цистернах), водою для споживання (питна вода, побутова вода). До них належать: НКРЕКП, Держветфітослужба, Мінрегіон, Міндоходів, Мінпромполітики, Мінекономрозвитку (рис. 3).

Так, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України і підзвітним Верховній Раді України, який забезпечує цінову і тарифну політику централізованого водопостачання і водовідведення, здійснює ліцензування господарської діяльності та розробляє і затверджує порядок формування цін і тарифів у цій сфері.

Мінагрополітики через Державну ветеринарну та фітосанітарну службу (Держветфітослужба) як ЦОВВ, що реалізує державну політику у галузі ветеринарної медицини, карантину та захисту рослин, погоджує використання води, у тому числі стічної, для зрошення рослин і напування тварин.

Мінрегіон та Мінпромполітики встановлюють технічні і технологічні нормативи поводження з водою як сировиною в своїх галузях в технологічних процесах використання води, яка знаходиться в апаратах, агрегатах, установках, обладнанні. Мінрегіон — в апаратах водопостачання, водопідготовки і водовідведення, а Мінпромполітики — в апаратах виготовлення промислової продукції, у яких задіяна вода як хімічна речовина чи як охолоджуюче середовище. Міністерство до-

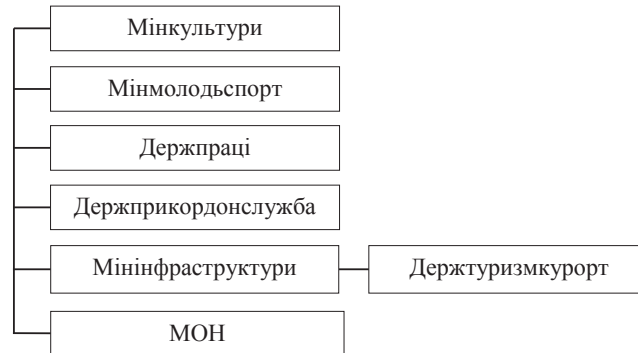


Рис. 4. Система додаткових органів державної влади в Україні, що дотичні у своїй діяльності до водних ресурсів і води

ходів та зборів України (Міндоходів) регулює розмір податкових надходжень від діяльності, пов'язаної із спеціальним водокористуванням та видатків з бюджетів на водоохоронні заходи шляхом встановлення ставок зборів та надання податкових пільг.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі (Мінекономрозвитку) є головним органом у системі ЦОВВ, що формує і забезпечує реалізацію державної політики економічного і соціального розвитку, цінової політики. Тому формує в цілому соціально-економічне навантаження на водні ресурси, формально "ціну на воду". Мінекономрозвитку реалізує свої повноваження і завдання щодо води через підпорядковані йому структурні підрозділи: Державну службу статистики (Держстат), Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів (Держспоживінспекція).

Як ЦОВВ у галузі статистики Держстат виконує завдання збору та оброблення статистичних даних щодо обсягів водокористування та водовідведення. Держспоживінспекція здійснює державний нагляд за додержанням технічних регламентів, стандартів, норм і правил, які стосуються також процесів водокористування.

Дотичними побічно до водних ресурсів будемо вважати такі органи державної влади, які у своїй діяльності змушені тим чи іншим чином враховувати наявність водних ресурсів, водних об'єктів, властивостей вод і водних об'єктів. Такими органами центральної виконавчої влади в Україні є, на нашу думку, Мінкультури, Мінмолодьспорт, Держпраці, Держприкордонслужба, Держтуризмкурорт, Міністерство освіти і науки (МОН) (рис. 4).

Міністерство культури (Мінкультури) є головним ЦОВВ у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини. Об'єкти культурної спадщини (пам'ятки культури) можуть бути розміщені не тільки на суходолі, а і на водних об'єктах (морях, річках, озерах), в межах водоохоронних зон, тому завданням Мінкультури повинно бути виявлення та охорона таких пам'яток, а завданням інших ЦОВВ — сприяти цьому.

Міністерство молоді та спорту (Мінмолодьспорт) як ЦОВВ, що формує і реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту, організовує і координує спортивні змагання, які можуть проводитись також і на водних об'єктах, що робить дане міністерство дотичним до їх функціонування.

Державна прикордонна служба (Держприкордонслужба) підпорядкована Президенту України і реалізує

згідно Закону України про державну прикордонну службу державну політику у сфері охорони державного кордону не тільки на суші, а й на морі, річках, озерах та інших водоймах і має це враховувати у своїй діяльності [2].

Мініфраструктури через Державне агентство з туризму та курортів (Держтуризмкурорт) забезпечує організаційну, методичну, експертно-аналітичну, інформаційну та іншу діяльність і є дотичним до водних ресурсів в частині залучення їх до туристичних об'єктів і курортів. Тому завданнями Держтуризмкурорту є ведення кадастру природних водних лікувальних ресурсів, переліку туристичних ресурсів на водних об'єктах.

Державна інспекція з питань праці (Держпраці) дотична до водної сфери як ЦОВВ, що реалізує державну політику з питань державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю. Крім загальних питань дотримання законодавства при виконанні робіт на водних об'єктах, Держпраці погоджує створення підземних полігонів для захоронення відходів у глибоких горизонтах, що не містять підземні води.

МОН як ЦОВВ, що формує і реалізує державну політику у сфері науки, дотичний до водної сфери в частині організації і проведення науково-дослідної діяльності на водних об'єктах, водогосподарських об'єктах і системах.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті наведено організаційне забезпечення державного управління водними ресурсами в Україні в сучасних умовах. Показано, що при аналізі та оптимізації організаційних структур державного управління водними ресурсами доцільно враховувати різне функціональне ставлення управлінських органів до води в їхній діяльності як до природного ресурсу, як до товару (матеріальної цінності) та як до другорядного фактору. За результатами проведеного аналізу встановлено, що деякі ЦОВВ можна відносити і до першої, і до другої груп. В цілому встановлено, що станом на початок 2015 року до першої групи серед державних центральних органів виконавчої влади починаючи з КМУ належать 13 ЦОВВ, 10 з них підпорядковано 8 головним ЦОВВ, до другої — 7 органів, один з них підпорядковано Президенту, а три знаходяться у структурі міністерств, до третьої — 6 органів, один з яких підпорядковано міністерству, а разом у водній сфері беруть участь і дотичні до неї

26 ЦОВВ. На рівні головних ЦОВВ до води мають відношення 17 міністерств.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на якісний аналіз функцій і завдань всіх органів державної влади та розробку рекомендацій щодо їх оптимізації.

Література:

1. Водний Кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України № 213/95 від 06.06.1995 р. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>

2. Голян В.А. Інституціональне середовище водокористування: сучасний стан та механізми вдосконалення: монографія / В.А. Голян. — Луцьк: Твердиня, 2009. — 592 с.

3. Данилишин Б.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, В.С. Міщенко. — К.: РВПС України НАН України, 1999. — 716 с.

4. Драган І.О. Напрями реалізації державної політики у сфері природокористування в Україні [Електронний ресурс] / І.О. Драган // Вісник Академії митної служби України. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011_1_6.pdf

5. Интегрированное управление водными ресурсами: от теории к реальной практике. Опыт Центральной Азии: монография / В.А. Духовный, В. И. Соколов, Х. Мантритилаке. — Ташкент: НИЦ МКВК, 2008. — 364 с.

6. Кавешников Н.Т. Менеджмент водохозяйственного производства и охраны окружающей среды / Н.Т. Кавешников. — М.: КолосС, 2008. — 309 с.

7. Клауссен Т.Д. Интегрированное управление водными ресурсами (ИУВР) и планы повышения эффективности водопользования до 2005 г. Почему, что и как? [Електронний ресурс] / Т.Д. Клауссен. — 2004. — 24 с. — Режим доступу: <http://berg-bendery.org/vp/mened/mwr.pdf>.

8. Мирзаев Н.Н. Интегрированное управление водными ресурсами (институциональные аспекты) [Электронный ресурс] / Н.Н. Мирзаев. — Ташкент: НИЦ МКВК, 2010. — 195 с. — Режим доступа: http://www.cawater-info.net/bk/iwrm/pdf/iwrm_ins_asp.pdf

9. Мумладзе Р.Г. Управление водохозяйственными системами / Р.Г. Мумладзе, Г.Н. Гужина, Н.В. Быковская, А. А Кузьмина. - М.: КНОРУС, 2010. — 208 с.

10. Павлов В.І. Басейнове управління водними ресурсами: досвід та пріоритети: монографія / В.І. Павлов, А.С. Шашук. — Рівне: НУВГП, 2013. — 334 с.

11. Шашук В.А. Еколого-економічні основи басейнового управління водними ресурсами / В.А. Шашук. — Дніпропетровськ: Зоря, 2006. — 480 с.

12. Тарасова М.Ю. Институциональные аспекты управления природопользованием / М.Ю. Тарасова, И.А. Александров // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. — Донецьк: ДонНТУ, 2008. — Вип. 34-2 (138). — С. 4—11.

13. Хвесик М.А. Управління водними ресурсами України / М.А. Хвесик, О.В. Яроцька. — К.: РВПС України НАНУ, 2004. — 53 с.

14. Яцик А.В. Водне господарство в Країні / А.В. Яцик, В.М. Хорєв. — К.: Генеза, 2000. — 456 с.

References:

1. The official web site of Verkhovna Rada of Ukraine (1995), "Water Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр> (Accessed 06 June 1995).

2. Holian, V. A. (2009), Instytutsionalne seredovyshe vodokorystuvannia: suchasnyi stan ta mekhanizmy vdoskonalennia: monohrafia [The institutional environment water: current situation and improve mechanisms: monograph], Tverdynia, Lutsk, Ukraine.

3. Danylyshyn, B. M., Dorohuntsov, S. I. and Mishchenko V. S. (1999), Pryrodno-resursnyi potentsial staloho rozvytku Ukrainy [Natural resources potential of sustainable development of Ukraine], RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

4. Drahan, I. O. (2011), "The directions of state policy in the sphere of nature in Ukraine", Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine, [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011_1_6.pdf

5. Duhovnyu, V. A. Sokolov, V. I. and Mantritolake, H. (2008), Integrirovannoe upravlenie vodnymi resursami: ot teorii k real'noj praktike. Opyt Central'noj Azii. Monografija [Integrated Water Resources Management: from theory to actual practice. Central Asian Experience. Monograph], NIC MKVK, Tashkent.

6. Kaveshnikov, N. T. (2008), Menedzhment vodohozhajstvennogo proizvodstva i ohrany okruzhajushhej sredy [Management of the water production and environmental protection], Kolos, Moskva.

7. Klaussen T. D. (2004), "Integrated Water Resources Management (IWRM) and water efficiency plans by 2005. Why, what and how?", [Online], available at: <http://berg-bendery.org/vp/mened/mwr.pdf>

8. Mirzaev, N. N. (2010), "Integrated Water Resources Management (institutional aspects)", NIC MKVK, Tashkent, [Online], available at: http://www.cawater-info.net/bk/iwrm/pdf/iwrm_ins_asp.pdf

9. Mumladze, R. G. Guzhina, G. N., Bykovskaja, N. V. and Kuz'mina, A. A. (2010), Upravlenie vodohozhajstvennymi sistemami, [Management of Water Resources Systems], KNORUS, Moskva.

10. Pavlov, V. I. (2013), Basainove upravlinnia vodnymi resursamy: dosvid ta priorytety: monohrafiia [Basin water management: experience and priorities: monograph], NUVHP, Rivne, Ukraine.

11. Stashuk, V. A. (2006), Ekolohe-ekonomichni osnovy basainovoho upravlinnia vodnymi resursamy [Ecological and economic foundations of basin water resources management], Zoria, Dnipropetrovsk, Ukraine.

12. Tarasova, M. Yu. and Aleksandrov, Y. A. (2008), "Institutional aspects of nature management", Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu, vol. 34—2 (138), pp. 4—11.

13. Khvesyk, M. A. and Yarotska, O. V. (2004), Upravlinnia vodnymi resursamy Ukrainy, [Water Management of Ukraine], RVPS Ukrainy NANU, Kyiv, Ukraine.

14. Iatsyk, A. V. and Khoriev, V. M. (2000), Vodne gospodarstvo v Kraini, [Water management in the country], Henez, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2015 р.